

MUZEUL CASA TERORII DE LA BUDAPESTA

KISZELY Gábor

Istoricul clădirii

Muzeul Casa Terorii a fost inaugurat la Budapesta în ziua de 24 februarie 2002, pe Calea Andrásy 60. Această clădire de sinistru renume a servit ca centru al terorii instituționalizate sub două dictaturi: pe vremea național-socialismului a fost sediul adeptilor crucii cu săgeată (nyilasok) sub numele Casa Fidelității, urmând a fi până în 1956 cartierul general al poliției politice comuniste. Fundația publică care susține Muzeul Casa Terorii a achiziționat clădirea în decembrie 2000 cu scopul de a realiza în ea o expoziție permanentă, care să prezinte aceste două epoci sângeroase din istoria ungară. Directorul general al muzeului este prof. Dr. Maria Schmidt.

Mișcarea național-socialistă ungară condusă de Szálasi a închiriat clădirea în 1937. Deși regimul Horthy l-a condamnat la detenție pe Szálasi, adepții acestuia și-au ținut ne tulburați adunările în clădirea de pe Andrásy până în 1940, când șeful mișcării a fost eliberat, iar după 1940 aici și-au instalat cartierul general. În toamna lui 1944, după încercarea eșuată de a ieși din război, în Ungaria puterea a fost preluată de Partidul Crucii cu Săgeată (Partidul Nyilas) Casa Fidelității la data aceea era deja centru de colectare a arestaților și penitenciar, aici erau închiși și maltratați opozanții și victimele declarate de putere drept dușmani.

În primăvara lui 1945, odată cu intrarea trupelor sovietice lua sfârșit pentru Ungaria cel de al II-lea război mondial ca și domnia Partidului Crucii cu Săgeată (Nyilas). Imobilul de pe Calea Andrásy primea un nou stăpân. Șeful poliției politice chemat să asigure puterea comuniștilor, Péter Gábor ceruse în mod expres această clădire pentru a fi cartier general al numitei instituții. Oamenii de la AVO (Secția de Apărare a Statului) și de la AVH (Autoritatea de Apărare a Statului) au început lucrările de modificare a construcției. Motivul era numărul crescând al celor reținuți pentru cercetări, ei ne mai încâpând în celule. Astfel, s-au luat în stăpânire subsolurile clădirilor din jur, la numărul 60 de pe

Calea Andrásy s-a creat un penitenciar labirintic subteran. Cei declarați dușmani ai regimului comunist aici au fost chinuiți, uciși, aici li s-au smuls mărturii.

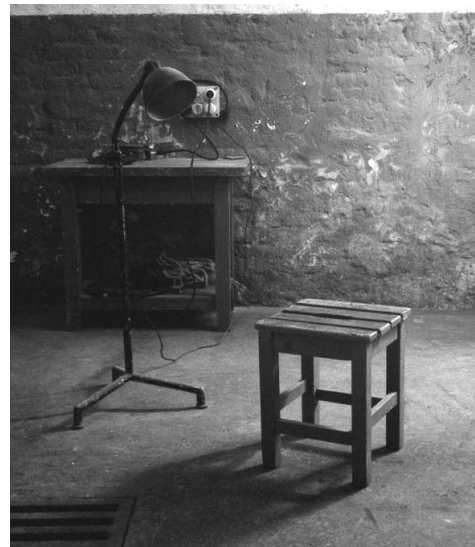
După 1956 imobilul a fost transformat, apoi a funcționat ca sediu al unor firme. În subsol au fost șterse cu grijă toate urmele, s-a instalat apoi Clubul (Discoteca) KISZ (Organizația Tineretului Comunist).

Menirea acestui muzeu, Casa Terorii, unic în felul său, este de a fi un memorial al suferințelor îndurate de oamenii maltratați și uciși de aceste regimuri dictatoriale. Pe lângă prezentarea materializată, palpabilă a grozăviilor, muzeul aduce și mărturia de a nu fi fost făcute în zadar sacrificiile pentru libertate. Din lupta purtată contra celor mai crunte două regimuri ale secolului XX au ieșit învingătoare forțele libertății și independenței.

Expoziția

Expoziția permanentă a muzeului începe cu ceea ce au făcut național-socialiștii între octombrie 1944 și aproximativ martie 1945. Urmează sala Gulag: în lagărele Gulagului sovietic au suferit peste 700.000 de unguri dintre care doar 300.000 s-au putut reîntoarce acasă. Sala următoare este sala Schimbării veșmintelor. După 1945, odată cu sosirea rușilor devenise de notorietate schimbarea pur și simplu a uniformelor și legitimațiilor de membru a celor din Partidul Crucii cu Săgeată,

aceștia transformându-se brusc în comuniști „convinși”. Urmează urmele de vot din sala Anilor 50. Ele fac referire la procentul de 99,99 % cu care câștigase Partidul Comunist alegerile. Vizitatorii mai pot admira aici și operele artei realismului socialist, dar și diferite instrumente și aparate ale poliției politice comuniste expuse în vitrine, printre ele și instrumente de tortură. Asupra activității consilierilor sovietici atragem atenția într-o sală specială. Vizitatorul se poate din când în când și așeza pentru a viziona filme din epocă, fragmente din jurnalele de actualități. Sălile următoare aduc mărturia despre rezistența față de comunism și despre deportări, avem aici dovezi privind expulzarea după cel de al doilea război mondial a 250.000 de germani din Ungaria, ca și despre deportările din interiorul țării. În sala

labirintică a agriculturii socialiste prezentăm dezintegrarea mecanismului agriculturii după cel de al doilea război mondial. Intrăm de aici într-una din sălile cele mai interesante, anticamera șefului de atunci a Autorității de Apărare a Statului (AVH). Pe pereți sunt expuse numeroase fotografii și fotomontaje: nu este altceva decât galeria ofițerilor superiori din AVH. Sub destule imagini poți constata că respectivul mai trăiește, menționat fiind doar anul nașterii, gradul și celelalte date esențiale. Pentru Casa Terorii există două categorii de făptași: cei a căror fotografie atârnă deja pe acești pereți și cei cărora urmează să le ajungă fotografia acolo. O altă sală se ocupă de „dreptatea” socialistă, de justiția socialistă, respectiv de procesele de vitrină – vizitatorii pot răsfoi și documentele

originale ale acestor procese celebre. Evocăm în Casa Terorii și cotidianul vieții în socialism, după cum în sala Confesiunilor vizitatorii fac cunoștință cu lupta regimului împotriva religiei, a bisericii, respectiv cu oprimarea bisericii. Sub clădirea muzeului se află penitenciarul reconstruit. Când nyilaștii au părăsit clădirea, iar poliția politică comunistă a ocupat-o, jos, în pivniță așteptau gata pregătite celulele pentru interogatorii, printre care celula cu apă până la glezne, carcera, etc. – deci activitatea criminală s-a putut lesne continua. În vara lui 1956 AVH (Autoritatea pentru Apărarea Statului) și-a mutat activitatea în altă parte, în Calea Andrásy s-a depus o activitate febrilă pentru ștergerea urmelor. S-au zidit uși, s-au mutat pereți, iar prin anii șaizeci – cât de oribil mi se pare să și spun așa ceva, dar asta e realitatea – aici s-a deschis clubul (discoteca) Organizației Tineretului Comunist (KISZ). Deci, pivnița nu putea fi reconstituită, fiind în totalitate transformată, pe baza consultării planurilor de construcție și cu ajutorul martorilor oculari s-a reconstruit pivnița originală în incinta acestui subsol. În celule sunt expuse fotografiile celor care au suferit aici. Există fotografia unui tânăr a cărui soartă a devenit simbolul brutalității celor care lucrau în cadrul Autorității pentru Apărarea Statului. Mansfeld Péter de 16 ani, închis aici după evenimentele din 1956, executat în 1958, la două zile după împlinirea vârstei de 18 ani. La două

zile după împlinirea majoratului a fost spânzurat. Acest unic caz dovedit ne este cunoscut, deși destui sunt cei care presupun că au mai fost și altele. Imaginile victimelor pot fi văzute și pe zidul curții interioare. Pe înălțimea a patru etaje al întregului zid sunt fixate 3.200 de portrete, cifră care constituie doar vârful icebergului. Avem în vedere publicarea unui catalog despre victime, pentru asta cercetarea continuă fără încetare de la inaugurare încoace. Avem însă intenția să oferim oamenilor și un catalog despre făptași.

Pe lângă expoziția permanentă organizăm și expoziții temporare. Am prezentat în cadrul unor expoziții temporare picknikul pan-european din 1989, activitatea episcopului ardelean Márton Áron, viața și opera lui George Orwell, ca și viața adevărată din Ungaria în anul 1984. Deoarece în acest an 2004, în Ungaria se comemorează șaiszeci de ani de la Holocaust, dedicăm expozițiile noastre temporare din anul în curs prezentării soartei tragice a concetățenilor noștri de origine evreiască. Din ianuarie până în aprilie am atras atenția opiniei publice asupra activității umanitare din Ungaria a diplomatului suedez, care a fost Raoul Wallenberg. În perioada catastrofei naziste multe mii de oameni i-au datorat salvarea. Din data de 13 aprilie a.c. expunem în două săli ororile holocaustului: expoziția din sala de la parter este intitulată Până într- a șaptea spiță (Hetedíziglen). Aici sunt

numeroase fotografii, documente și un film, care toate aduc mărturia destinelor și suferințelor cutremurătoare a 190.000 de copii din Ungaria, din totalul de un milion și jumătate de copii uciși în Europa epocii naziste. În sala de la etajul trei prezentăm făptașii. Șefii și executorii naziști și nyilașiști, care au activat în Ungaria de atunci, ca și pe cei care riscându-și propria viață au salvat nenumărate vieți. Sunt vizualizate imagini despre măcelărirea evreimii europene și ungare ca și despre cea a comunității romilor din Ungaria. Tot aici se poate viziona, pe perioada a trei luni de zile, impresionanta creație filmică de 9 ore a regizorului de renume mondial, Claude Lanzmann, intitulată Shoah.

Crearea expoziției și perioada ce s-a scurs de atunci

Clădirea de pe Andrásy 60 pe parcursul muncii depuse timp de un an a fost reînnoită complet pe dinafară și pe dinăuntru. În urma restaurării clădirea a devenit monument istoric, passe-partou-ul negru, pervazul de sub acoperiș, zidurile lamelate așezate în ambele capete laterale ale clădirii și trotuarul din granit o încadrează, evidențiind muzeul prin acest efect contrastant din șirul celorlalte clădiri de pe Calea Andrásy, reușind să îndrepte atenția oricui asupra clădirii la modul cuvenit importanței sale istorice.

La mult temuta adresă, care a fost cea de pe Calea Andrásy 60 s-a construit un muzeu interactiv. Asta înseamnă, că în afara obiectelor expuse toate mijloacele multi-media folosite contribuie la impresia de verosimilitate a expoziției, la intensificarea efectului emoțional asupra vizitatorilor. Pe

monitoarele televizoarelor plasmatice pot fi urmărite permanent imagini din filmele epocii, interviuri. Posedăm un material filmat de 26 de ore. L-am alcătuit din imagini originale, jurnale, documentare din epocă precum și filme lecții executate pentru serviciile AVH, după cum s-au filmat nenumărate depoziții ale martorilor oculari. Prin receptoarele aparatelor telefonice de epocă, care sunt instalate în unele săli, vizitatorii pot asculta diferite înregistrări de arhivă. Expoziția este completată de o creație muzicală originală în mai multe părți, orchestrată potrivit unei asemenea expoziții cu tematică istorică, cu sonorități atemporale, pure, cu mixaje ale unor efecte speciale de spațiu și sunet. Orientarea și sporirea cunoștințelor vizitatorilor noștri este ajutată și de zece terminale digitale monitorizate, pe care pot fi urmărite toate nivelele expoziției permanente și sălile în parte, adică datele exacte legate de tematica fiecăreia, evenimentele și conexiunile dintre acestea, putând fi monitorizate și combinate liber. Lângă intrare funcționează o librărie excepțională, unde cine dorește își poate completa cunoștințele.

O singură vizită la Casa Terorii nici nu îți ajunge pentru a vedea și percepe totul, o bună parte a oaspeților noștri revin pentru a urmări noi și noi segmente din expoziție.

Interactivitatea nu înseamnă doar utilizarea celor mai moderne mijloace multi-media pentru vizualizarea celor

două sângeroase epoci istorice. De la începutul activității noastre am oferit oamenilor și posibilitatea ca ei să ne caute oricând telefonic sau personal. Așa se face că am fost contactați de mii și mii de oameni, în majoritate foste victime, cu rugămintea de a ne povesti istoria suferințelor îndurate. În multe cazuri i-am înregistrat pe casete video, natural în măsura în care cele povestite puteau fi dovedite. Istorisiri ale martorilor oculari au ajuns astfel în rețeaua digitală monitorizată ori pot fi văzute și pe monitoarele televizoarelor, sporindu-ne în felul acesta baza de date. Pentru noi este de o importanță majoră să putem contribui astfel la clarificarea trecutului. Demers ce are două cauze: acum paisprezece ani după primele alegeri libere, în Ungaria, statul adică guvernul a renunțat pur și simplu la revigorarea activității de instruire politică, pesemne din motive politice. Natural, există numeroase fundații și institute ale căror arie de activitate constă tocmai în asta, numai că ele se bucură de o susținere mult prea redusă din partea statului. Și instituția noastră face parte dintre ele. Din fericire noi putem face să vorbească cele mai largi straturi ale societății. Deseori ne caută oamenii, ne aduc diferite obiecte, scrisori trimise din închisori, le plasăm de îndată în expoziția permanentă sau le păstrăm pentru a le expune în viitoare expoziții temporare.

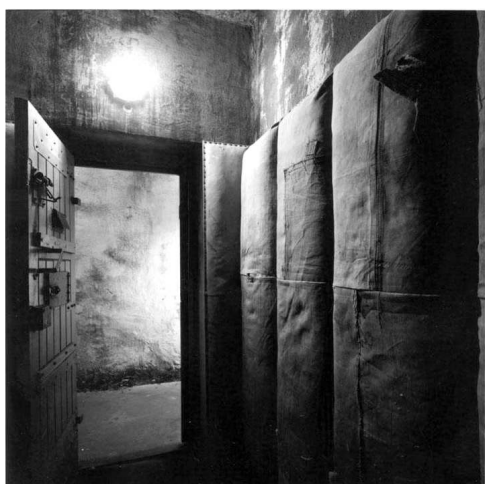
Crearea muzeului a fost motivată de un impuls moral. Asta deoarece noi punem semnul egal între național-socialism și

comunism, caracterizându-le prin aceeași lipsă de omenie, aceeași lipsă de valori și aceeași amoralitate și imoralitate. Datorită acestui impuls moral, care i-a determinat existența – pe lângă uriașul interes și imensa popularitate simțite

încă de la inaugurare – Muzeul Casa Terorii s-a confruntat cu destule atacuri. Cele mai multe critici le-a primit pentru prezentarea doar în două săli a mișcării național-socialiste ungare, iar a dictaturii comuniste în două duzini. Motivul este foarte simplu: domnia

adeptilor crucii cu săgeată a ținut doar jumătate de an, dictatura comunistă a durat în schimb cinci decenii.

Dovada evidentă a interesului față de muzeu este numărul de aproximativ un milion de vizitatori de la inaugurare, iar acesta nu scade. Atunci, la început, cea mai mare parte a vizitatorilor era formată dintre victimele de odinioară, după trei patru luni de zile a început să crească procentul vizitatorilor tineri, de mai bine de un an numărul lor domină. Natural, multe vizite sunt organizate de diferite licee din provincie și din

capitală. Muzeul e vizitat și de multă lume din străinătate, în primul rând din Germania, Austria, Marea-Britanie, Franța, chiar din Japonia.

La mai bine de doi ani de la inaugurare putem conchide: Muzeul Casa Terorii și-a ocupat locul cuvenit în straturile cele mai largi ale societății ungare. În asta joacă desigur un rol important și relațiile externe pe care muzeul le întreține. Colaborăm încă de la început cu Casa Istoriei din Bonn (Haus der Geschichte) și cu Forumul Istoric din Lipsca (Zeitgeschichtliches Forum). Pentru realizarea expoziției despre episcopului catolic Márton Áron am primit un ajutor neprețuit de la Episcopia din Alba Iulia și din partea ambasadorului României la Budapesta, excelența sa Dr. Călin Fabian. Expoziția Raoul Wallenberg a fost realizată cu concursul ambasadei regatului Suediei și a surorii defunctului diplomat, doamna Nina Lagergren, care a sosit personal la Budapesta pentru a participa la vernisaj. Muzeul a primit vizita a numeroși colegi și oameni politici din diferite țări. Avem în vedere crearea și intensificarea relațiilor de parteneriat cu diferite instituții europene, care prelucrează trecutul comunist. Dorim ca Muzeul Casa Terorii să devină centrul celor persecutați de regimurile comuniste.

În încheiere aș dori să subliniez: avem ferma convingere că uitarea nu ne este permisă, aceste perioade îngrozitoare ale istoriei trebuie dezvăluite cu ajutorul cercetărilor: procesul de trezire a

---

oamenilor la conștiința cetățenească numai în modul acesta poate fi menținut în viață și împlinit. Cunoașterea realităților din istoria recentă, conștiința cetățenească și conștiința libertății dobândite sunt singurele garanții, ca

regimuri precum național-socialismul sau dictatura comunistă să nu se mai repete niciodată în țările noastre.

kiszely.gabor@terrorhaza.hu

Traducere: Ana SCARLAT